

לחל דידה אין העשה דוחה משום שזשעת העראה אינה מקיימת את העשה של פו"ר.

באופן דגמלא דמשום לחל דידה צאמת היה העשה דוחה על אף שאינו מקיים את העשה שזשעת העראה, אך משום

סימן צ"ה

דין הטף והנשים בעיר הנדחת

צעדות של מיתה, ובתירולס השני כתבו, דשאי עדות דבן גרושה דלעולם לא יכול להתקיים צהם כאשר זמם לכך לא צעין עדות שאתה יכול להזימה, משא"כ צעדות על נערה מאורסה שאיכא אופנים שיכול להתקיים צהם כאשר זמם לכך צעין עדות שאתה יכול להזימה.

ומעתה תמה המנ"ח היאך הורגין את הטף, הרי היו עדות שאי אתה יכול להזימה, שהרי לא יהרגו את הטף של העדים, כדאמרין לו ולא לזרעו, וא"כ במקום שא"א לקיים את כל הכאשר זמם גם לענין הטף אין מקיימים כלל את הכאשר זמם גם לא כלפי העדים, כדאמרין לענין עדות דבן גרושה וחלולה, וא"כ הוי ליה עדות שאי אתה יכול להזימה, לא מיצטיא לתירולס הראשון של החוס' דצעדות של מיתה צעין שיהא אפשר להרוג את העדים ולא סגי בשיהיו לוקין כמו צעדות של בן גרושה וחלולה, א"כ כאן צעיר הגדחת דהוי עדות של מיתה הרי צעין שיהא אפשר להרוג את העדים, והרי אי אפשר להרוג את העדים מפני שאי אפשר להרוג את טפס, אלא גם לתירולס השני של החוס' דצגונא שאי אפשר צשום אופן לקיים כאשר זמם לא צעין עדות שאתה יכול להזימה, וא"כ היה לכאורה אפשר לומר דצעדות על עיר הנדחת לעולם אי אפשר לקיים כאשר זמם, שהרי אי אפשר להרוג את הטף של העדים וא"כ לא צעין עדות שאתה יכול להזימה, זה אינו, שהרי משכחת לה שיתקיים כאשר זמם באופן שלא היו טף לעיר הנדחת, או צגונא שלא היו טף לעדים, דאז אפשר לקיים כאשר זמם ולהמית את העדים, ולא דמי לבן גרושה דאף בדליכא בנים לעדים מ"מ אם יהא להם בנים אח"כ הרי לא יוכלו לפוסלם, משא"כ צעיר הנדחת צגונא דשזשעת עדותן לא היה להם טף שפיר מתקיים כאשר זמם במיתת העדים לחודא, ודוחק לומר דמה שהורגין את הטף היינו דוקא צגונא שלא היו טף לעדים, דלא היה להרמז"ס לסתום אלא לומר דרך צגוני שליכא טף לעדים אז הורגין את הטף של עיר הנדחת, עכ"ד המנ"ח.

בתב הרמז"ס (צפ"ד מהל' עבודת כוכבים הל' ה'), ..גמלאו רוצה מעלין אותן לבית דין הגדול וגומרין שם דינם והורגין כל אלו שעבדו צסיף, ומכין את כל נפש אדם אשר זה לפי חרצ טף וגשים אם הודחה כולה, ואם גמלאו העובדים רוצה מכים את כל הטף וגשים של עובדים לפי חרצ עכ"ל, וכבר עמדו מפרשי הר"מ מהיכן לקח האי דינא שהורגים את הטף והגשים, וברמז"ן על התורה (דברים י"ג, ע"ז) הביא דהוא פלוגתא צספרי בין רבי אליעזר ורע"ק אי הורגין את הטף, ר"א סבר דהטף נהרגין ורע"ק פליג ודרש מקרא דוגתן לך רחמים דקאי על הטף שלא יהרגו אותם, ופסק הרמז"ס כר"א, ולענין נשים יש שכתבו שלא גרסינן נשים מאחר שאין לה מקור.

ובבב"ח (מ' תס"ד) תמה על שיעת הרמז"ס שהורגין את הטף, מהא דתניין בריש מכות, מעידים אלו צאים פלוגי שהוא בן גרושה או בן חלולה אין אומרים יעשה זה בן גרושה או בן חלולה תחתיו אלא לוקה ארבעים, וצגנ' שם, מנהגי מילי א"ר יהושע בן לוי דאמר קרא ועשיתם לו כאשר זמם, לו ולא לזרעו, וליפסלוהו לדידיה ולא ליפסלו לזרעיה, צעין כאשר זמם לעשות וליכא, והקשו צתום' שם, כיון דאם הוזמו אין נעשים צ"ג וצ"ח א"כ גם בלא יוזמו היאך יעשה על פיהם בן גרושה וחלולה הא הוי ליה עדות שאי אתה יכול להזימה, ותירצו כיון שלוקין הוי כאשר זמם, ושפיר אתה יכול להזימה, ולפי"ז הוסיפו להקשות ממה דאמרין צסנהדרין (מא). דצמעידים על נערה מאורסה שזינתה באופן שאם יוזמו יוכלו לומר שלא באו להורגה אלא לאורסה על צעלה דאז אין נהרגין, צכה"ג גם היא אינה נהרגת, משום דהוי ליה עדות שאי אתה יכול להזימה, שהרי אם יוזמו לא יהיו נהרגין, ואמאי, נימא דסגי צזה שהעדים ילקו שיחשב לעדות שאתה יכול להזימה כמו לענין עדות דבן גרושה וחלולה, ותירצו צתירולס הראשון, דרך צעדות של לאוין סגי צמלקות להחשיצו לעדות שאתה יכול להזימה, ולא

העיר הנדחת

הרי אין הורגין כי אם את הטף שהיו בשעת העדאתן הילכך הרי זה נחשב כאלו העידו גם על הטף, נמלא דהוי כמו שהעידו על אב וצנו שחייבים מיתה דסגי בזה שהעדים נהרגין ולא צעין שגם בני העדים יהיו נהרגין, משא"כ צעדות של צ"ג שהוא פוסל את כל הדורות גם מה שיוולדו לאחר העדאתן שצזה אין נחשבים שהעידו עליהם, אלא שהם פסולים מחמת שעשו את אציהם לפוסל, הילכך אין נחשב לעדות שאתה יכול להזימה כי אם היבא שנעשה גם את העדים לפוסלים, ומאחר שא"א לפסול את בני העדים משום דלו ולא לזרעו הילכך הוי עדות שאי אתה יכול להזימה, אלא של"ע בזה, דהנה ראיתי בס' חמדת ישראל (לבעל הכלי חמדה) בקונטרס נר מלכה, שהביא מאיגרת הרמ"ה ז"ל, דמה שהטף נהרגין היינו מדין שלל עיר הנדחת, דהטף נחשבים כהנכסים של האב, לא מיבעיא הצנות שהרי זיכתה התורה לאב את צחו הקטנה והנערה, אלא גם הבנים הוו כנכסי האב, משום דדמי ולדות שייכים לאב.

ואם כנים דבריו אפשר דאזיל בזה רבי אליעזר לשיעתו, שהרי צסנהדרין קאמר ר"א כל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנדחת שנאמר ושרפת באש את העיר ואת כל שללה והיבא דאיבא מזוזה לא אפשר דכתיב לא תעשון כן לה' אלוקים, ויעווי"ש דרבנן פליגי עליה וסברי דנהי דאין שורפין את כתבי הקודש מ"מ מה דאפשר לשרוף שרפינן, וא"כ לפי הרמ"ה דהטף נחשבים לנכסי עיה"ג ע"כ שרריך להורגם לר"א, דאם לא כן לא יהרגו גם את הגדולים, כי היכי צצמקום שאין שורפין את המזוזה אינה נעשית עיה"ג, ורבנן דפליגי על ר"א וסברי שאין הורגין את הטף היינו משום דסברי דכי היכי דנעשית עיה"ג אף צשאי אפשר לשרוף את המזוזה כן גמי נעשית עיה"ג אף שא"א להרוג את הטף.

נמצא לפי"ז דגם את הטף שיוולדו לאחר העדאתן יהרגו, דלא גרע מנכסים שיקאו לאחר העדאתן דודאי ישרפו, וא"כ כפי הצנתו של בעל הקה"י כלפי הני לא יתקיים כאשר זמם, שהרי לא העידו עליהם דנימא דמה שהעדים נהרגין הוי כנהרגין גם משום הטף.

אולם לולא דבריו היה אפשר לומר דלעולם אף כלפי הני שנהרגין לאחר העדאתן נחשב מיתה העדים לכאשר זמם גם צצבילם, דסו"ס מה שהטף נהרגין הוי משום העדאת העדים, הילכך מיתתם של העדים נחשב לקיום כאשר זמם גם כלפי הני שיוולדו אח"כ. דכל מי שנהרג מחמת העדים

ובקה"י על מכות (סי' צ') כתב ליישב, דהרי זה פשוט דשני עדים נאמנים לחייב מיתה אפילו מזה ואלף אנשים, ולא אמרינן דהו"ל עדות שאי אתה יכול לקיים בהם כאשר זמם לפי שהם צאו לחייב מיתה ולכשיזמו לא יתקיים בהם אלא מיתה אחת, והיינו משום דמ"מ כלפי כל אחד ואחד מהגידונים מתקיים שפיר כאשר זמם צמיתת העדים, ומה שמייתה זו צאה ג"כ צצביל כאשר זמם לאנשים אחרים לא איכפת לן, שמ"מ כלפי כאו"א נעשה כאשר זמם צהמתת העדים זוממים, ופשוט דאפילו אם יעידו על איש אחד וצנו וצנו צנו שעשו עצירה שחייבים עליה מיתה מתקיים שפיר כאשר זמם צהמתת העדים וא"ל כלל לענין כאשר זמם שיהא ראוי להרוג גם בני העדים, דמה שהעדים עלמין נהרגין זה כאשר זמם כלפי כל אחד מהגידונים, וא"כ ל"ע אמאי צעדות דצ"ג וצ"ח לא מחשב כאשר זמם כשזרעו אינו נפסל, והרי צמה שהעדים עלמם נפסלין זהו כאשר זמם גם כלפי האב שצאו לפסלו וגם כלפי הבנים שצאו לפוסלן, ול"ל דהא דצעדות של צ"ג וחלולה לא מחשב כאשר זמם אי אין זרעם של העדים נפסלים אין זה משום דליבא כאשר זמם על מה שצאו לעשות לזרעם אלא כלפי האב עלמם ליבא כאשר זמם, שהרי הם צאו לעשות את האב פסול ופוסל, דצ"ג הוא פסול מכהונה והוא פוסל את זרעו, והעדים יהיו רק פסולים ולא פוסלים, משו"ה אין זה כאשר זמם כלפי האב עלמם.

ולפי"ז מתבאר דצמה שלדברי העדים פסל האב את הבנים שכבר נולדו שפיר יתקיים הזמה בזה שהעדים עלמם יפסלו, דזהו כאשר זמם הן כלפי האב הן כלפי הבנים, ורק צמה שצאו לעשות את האב על להבא גברא הפוסל את צנו בזה לא יתקיים כאשר זמם אם העדים זוממים אינם נעשין פוסלין את צניהם, וא"כ כל זה שייך רק צעדות דצ"ג וצ"ח דע"פ עדותן עשו פסק דין שעל להבא ישאר גברא הפוסל, אבל צעדות עיר הנדחת לא צאו אלא לחייב מיתה להרצה אנשים שכבר ישנם, הן האצות והן הטף, ומלד שצאו לחייב הטף מיתה הא מתקיים שפיר כאשר זמם בזה שהעדים עלמין יהרגו, וכאן ליבא למימר דכלפי האב עלמם לא יהיה כאשר זמם אם אין בני העדים זוממים נהרגין, דהא לא צאו לעשות על האב שום פסק דין על להבא רק פסק דין זה שיתחייב מיתה ושהבנים יתחייבו מיתה, וגד כל זה מתקיים כאשר זמם שפיר בזה שהעדים עלמין נהרגין, עכת"ד בעל הקה"י יעווי"ש.

ומבואר בדבריו שהבין שהחילוק בין העדות של צ"ג לעדות של עיר הנדחת, משום דצעדות של עיר הנדחת

כלפי זה שבאו לחייב בעדותן, אבל הכא הא באו לפסול גם את האב וגם את הבנים, ואי זרעו של העדים לא נפסלו א"כ כלפי הבנים לא מתקיים אפילו מקלט כאשר זמם יעו"ש.

הרי לן להדיא דמה שהעדים יהיו צ"ג כמו שזממו לענין האב שפיר נחשב לכאשר זמם אף שהם רלו להחיל עליו דין פסול ופוסל ואילו העדים לא יהיו רק פסולים בעלמם ולא יהיו פוסלים, דכיון שמתקיים עכ"פ מקלט כאשר זמם כלפי האב סגי בזה, כמו בעדות על אשה שזינתה דסגי בזה שהורגין אותן אף שאינם משלמים ממון, ורק משום דלפסול את העדים לא מתקיים כאשר זמם כלפי הבנים, דכלפי הבנים צעין לפסול את בני העדים, לכך אין נעשין צ"ג, דכל שא"א לקיים כאשר זמם כלפי הבנים לא עצדיק כאשר זמם כלל, וע"כ דזה חלוק מעדות על אב וצנו שחיללו את השבת, משום שהוא עדות אחת על מעשה אחד, וא"כ ה"ה בעדות עיה"ג לא הוי כאשר זמם כלפי הטף במיתת העדים, והדרא קושיית המנ"ח לדוכתא, היאך הורגין את הטף הא הוי ליה עדות שא"א יכול להזימה, יעו"ש בקה"ג.

ואשר יראה לומר בזה, דהנה איתא בסנהדרין (מז.), אמר עולא אמר רבי יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו וחזר צו הואיל ונדחה ידחה, והעיר צספר זכותא דאברהם (על סנהדרין שס), אמאי נקט רבי יוחנן דוקא לענין קרבן חטאת, דהיינו צאכל חלב, הרי גם שאר קרבנות אין מקבלים ממנו שהמיר דתו, שהרי זבח רשעים תועבה, ותירץ דצשאר קרבנות כגון עולה ושלמים לא הוי נדחה, שהרי כתב הרמב"ם (צפ"ו מהל' פסולי המוקדשים הל' ד') דצנתערב עולת ראובן צעולת שמעון כיון דצעי סמיכה לריכים להקנות כ"א את חלקו לחצירו כדי שיהא מלי לסמוך, הרי לן דמלי להקנות קרבן לחצירו, (ועי"ש מה שהק' ממה דקיימ"ל צפסחים (ל) דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום, וכתב דהיינו דוקא צמוכר משום קנסא ולא צמותן מתנה לחצירו), וכיון שכן שוב לא נחשב הקרבן של מי שהמיר דתו לדחוי, שהרי מלי להקנות את הקרבן לישראל כשר, והרי כתבו התוס' צסוכה (לצ.) דכל היכי דמיחסר הקגאה לא הוי דחוי, וא"כ גם עולה ושלמים של מי שהמיר דתו אינם נחשבים לדחוי, שהרי מלי להקנותם לאחר, ומחוסר הקגאה לא משוי ליה לדחוי, לכך נקט רבי יוחנן דוקא מי שאכל חלב שהוא מחוייב חטאת, וזה הרי אי אפשר להקנות לאחרים, שהרי אף הצעלים עצמם לא מלי להציא חטאת שהופרש לזורך חטא מסויים לכפרת חטא אחר.

מתקיים כאשר זמם במיתת העדים, וצאמת יעוין בהגהות על המנ"ח שהציא מהגר"פ פרלא שכתב כחירונו של הקה"י, והוא לא חילק צין הוי דאיתגייהו צשעת העדחתן להני שליתגייהו צשעת העדאה, אלא החילוק צין עדות של צ"ג לעדות של עיה"ג, דצעדות של צ"ג רלו לעשות את האב לפוסל וזה א"א לעשות לעדים, משא"כ צעיה"ג דכל הוי שיהרגו הם מחמת העדים הילכך הרי זה נחשב כהעידו על משפחה שלמה דסגי במיתת העדים צצציל כל המשפחה יעו"ש.

אלא דלכאורה זה אינו, שהרי אם הורגין גם את הטף שנולדו לאחר העדחתן, ומשום דהריגת הטף הוא מדין של עיה"ג, נמלא שליכא דין מיתה על הטף אלא הוא דין על האב שהורגים את צניו כמו שמאזדים את נכסיו, וא"כ צודאי צעין שיהרגו גם את בני העדים, דכי היכי שרלו להחיל דין על האב שיהרגו את צניו כן נמי צעין לעשות לעדים להרוג גם את צניהם, וכיון שא"א להרוג את צניהם משום לו ולא לזרעו א"א נמי להרוג את העדים, והדרא קושיא לדוכתא דהוי עדות שא"א יכול להזימה.

אמנם יעוין צתשובות הר"ש מקוין צצספר איגרת הרמ"ה הנ"ל שכתב, דהא דס"ל לר"א דצעיה"ג גם הטף נהרגין היינו צהיו צני דעת והודחו עמהם, דאע"ג דצכל התורה כולה לריכין שיהיו צני י"ג ויצאו סימנים מ"מ הכא צעיה"ג גזיה"כ הוא כיון שהם צני דעת עונשין אותן אבל כל שלא הגיעו לכלל צני דעת גם ר"א מודה דאין עונשין אותן יעו"ש, הרי לן צדעתו דמה שהורגין את הטף הוא עונש על הטף, וצודאי שלא יהרגו את הטף שנולדו לאחר מכאן, וא"כ לשיטתו שפיר מלינו ליישב דשפיר נחשב לעדות שאתה יכול להזימה במיתת העדים לחודא כמו המעיד על אב וצנו שחיללו את השבת וכמש"נ.

אלא דלכאורה כל זה אינו, דהנה הק' הרמב"ן צצמכות שס, על הא דאמרין דאין העדים נעשים צ"ג משום דא"א לפסול את הבנים, וכל שא"א לעשות כאשר זמם לגמרי לא עצדיק כלל גם לא צמקלת, וק' מאי שנא מהא דמעידים על אשה שזינתה שבאו להורגה ולהפסידה כתוצאה דהורגים את העדים הזוממים אבל אינם משלמים את הכתובה שרלו להפסידה, משום דכיון שנהרגין אין משלמים משום דקמלצ"מ, הרי לן דהיכא שאי אפשר עצדיק רק מקלט כאשר זמם ולא כולו, דהיינו שהעדים נהרגין אבל אינם משלמים ממון כמו שזממו, ותירץ צחד תירוצ דלא דמי, דהתם צקלצ"מ אם אינו מתקיים כל הכאשר זמם מתקיים עכ"פ מקלט כאשר זמם

ורבים תמהו עליו, שהרי בהמשך הסוגיא שם מייחין ראייה לרבי יוחנן דמי שהמיר דתו וחזר צו קרבנו נדחה, מהא דתנינן, היו זה צעיה"ג קדשים, קדשי מזבח ימותו קדשי צדק הצית יפדו, והוין זה אמאי ימותו כיון דאיקטול הויל להו כפרה וליסקו לגזזה לאו משום דאמרין הויל ונדחו ידחו ע"כ, והנה ע"כ לא מייחין הש"ס ראייה מקרבנות חטאת שהיו צעיה"ג שיקרבו לאחר שמתו, שהרי חטאת שמתה בעליה למיתה אזלה, וע"כ דמייחין ראייה משאר קרבנות, דהיינו מעולה ושלמים דאינס קרבים, ואמאי הרי נתכפרו צמיתתם, אלל מכאן ראייה לר"י דאמרין הויל ונדחו ידחו, הרי לן להדיא דאף בעולה ושלמים אמרין הויל ונדחו ידחו.

וראייתי צם' כלי חמדה (פ' ראה) שכתב לחלק בין חטאת לעולה ושלמים באופן אחר, דהנה בגמ' שם קאמר רבי יוחנן עוד אופן שאמרין הויל ונדחה ידחה, והוא באכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתטה דאמרין הויל ונדחה ידחה, ואמרין דלריכא לתרוייהו, דאי אמר צנשתטה הוי אמינא דלכך נדחה הקרבן משום שאין צידו לחזור ולהשתפות, אלל צהמיר דתו דצידו לעשות תשובה לא הוי נדחה, והק' המפרשים אמאי באמת הוי נדחה הרי קיימ"ל דכל שצידו לעשות והוי מלוא לעשות לא הוי מחוסר מעשה, וא"כ צהמיר דתו הרי צידו לעשות תשובה וכן איכא מלוא לעשות תשובה נמלא דלא הוי מחוסר מעשה ואמאי נדחה הקרבן, אשר על כן כתב צספר הג"ל, דצזה חלוק עולה ושלמים מחטאת, דצחטאת הרי צשעה שהמיר דתו אינו כלל צפרשת הצאת חטאת, שהרי אינו שצ מידיעתו, וכדי להתחייב חטאת צעינן שיהא שצ מידיעתו, הילכך לא אמרין צזה דכל שצידו לא הוי נדחה, דרק בעולה ושלמים שהוא רק דין צהקרבנה, כלומר שאין מקצלים קרבנות מהרשעים משום דצצח רשעים תועבה, אלל אין זה פסול בעלם, לזה מהני צידו, דאף שעתה הוא רשע וצצח רשעים תועבה מ"מ הרי צידו לעשות תשובה ולא יהא צכלל רשע, הילכך באמת אינס נידחים, משא"כ לענין קרבן חטאת, שהממיר דתו הוא מופקע בעלם מהצאת חטאת, משום

שאחד מהתנאים להתחייב חטאת הוא שיהא שצ מידיעתו, צזה לא שייך צידו, הילכך אמרין הויל ונדחה ידחה.

ויעו"ש שהציא מחידושי הגר"א שצליקוטים לם' שנות אליהו ע"ס זרעים שכתב לפרש מה דתנינן צמשנה היו מועטין נידונין כיחידים לפיכך ממונס פלט, מרובים נידונים צסייף לפיכך ממונס אצד, ותמה מה שייכות יש לזה שהם נידונין צסייף דלפיכך ממונס אצד, אמאי הריגה צסייף הוי סיבה שיהא ממונס אצד והריגה צסקילה הוי סיבה שממונס פלט, וכתב דצמקום שרובם כפרו צתורה ועצדו ע"ז ילאו מכלל קדושת ישראל והרי הם צצני נח, הילכך דינס צסייף ולא צסקילה, דצן נח הרי מיתתו צסייף, הילכך ממונס אצד, כדין צן נח שמתחייב מיתת צ"ד דממונו הפקר יעו"ש.

ומעתה אפשר לומר לפי"ז, דמה דמציא הש"ס ראייה לרבי יוחנן מהא דקדשי מזבח של עיה"ג ישרפו והיינו משום דאמרין הויל ונדחה ידחה, כונת הש"ס להציא ראייה מקרבנות שלמים ולא מעולות, והיינו משום שהרי צ"ג אינס כלל צפרשת הצאת קרבנות שלמים, שהרי אינס מתנדבים כי אם עולות, וכיון שנתצאר דאנשי עיה"ג ילאו מכלל קדושת ישראל ודינס צצני נח, לכך נידחו קרבנותיהם שהציאו לשלמים, משום דלא מהני לזה מה שצידם לעשות תשובה, כמו דלא מהני לענין קרבן חטאת, וכמש"ג דהיכי שהוא מופקע בעלם לא מהני צידו והוי נידחה, נמלא דשפיר כתב צס' זכותא דאצרהם דבעולה ושלמים לא הוי נידחה, ולא תיקשה מעיה"ג, דצישאל שאני דצידו לעשות תשובה הילכך אין קרבנות שלמים ועולות נידחים, משא"כ צעיה"ג שנטשו צצני נח ואינס כלל צפרשת הקרבנות שלמים לכך לא מהני צידו וקרבנותיהם נידחים.

ואם כנים הדברים הרי אפשר ליישב צזה את קושיית המנ"ח, מאחר שאין הורגין את צני העדים הוי ליה עדות שאי אתה יכול להזימה, דלמתצאר דנטשו צצני נח ומה"ע הם נידונים צסייף צצני נח ולא צסקילה כישראל, הרי שפיר מלינו לומר דמה"ע נמי לא צעינן עדות שאתה יכול להזימה, כמו צ"ג דנהרג גם צעדות שאי אתה יכול להזימה כמו שנהרג עפ"י ע"א.